

KAFDAĞI

Cilt6, Sayı:1, Haziran 2021, 25-41
DOI:10.51469/kafdagı.915606

Gönderim Tarihi: 14.04.2021

Kabul Tarihi:26.06.2021

ARAFTA KİMLİKLER: UZUNYAYLA ÇERKESLERİNDE KİŞİ VE SÜLALE İSİMLERİ*

Identities in Limbo: Personal and Family Names in Circassians of Uzunyayla

Didem ÇATALKILIÇ

Dr., didem.catalkilic@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2550-3961

Öz

Kişilerin sahip oldukları isimler ve soyadları kimi zaman etnik ve dini kimliklerle bağlantılı olmuştur. İsimler çalışma konumuz olan Kafkasya için de bu işleve sahiptir. Nitekim Çerkeslerin Osmanlı coğrafyasına sürgünü çocuklarına verdikleri isimleri etkilemiştir. Sovyetler Birliği'nin yıkılmasına kadar Çerkesler Anadolu coğrafyasına özgü isimler kullanmayı tercih etmişler, STK'laşma süreciyle birlikte etnik kimliklerini vurgulayan isimler kullanmaya başlamışlardır. Sülale isimleri ise Kafkasya'da ve Osmanlı'da kişinin nesebini belirterek soyadı işlevi görmüştür. Ancak 1934 soyadı kanunuyla Çerkes toplumu Türkiye Cumhuriyeti'nin verdiği soyadlarına sahip oldular. Biz bu çalışmada 2017 ve 2020 yıllarında Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesine bağlı Çerkes köylerinde alan çalışmamız esnasında kaynak kişilere sorduğumuz sorularla isim ve soyadlarının durumunu inceleyeceğiz. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı, gelişigüzel örneklem modeline göre kaynak kişilere ulaştığımız bu çalışmadaki veriler fenomenolojik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bu çalışmada tanıklıklar üzerinden kişi ve sülale isimlerinin etnik kimlikle bağlantısının açıklanması amaçlanmaktadır. Yaptığımız çalışmada kişilerin çocuklarına hafızayı ve kimliği canlı tutacak Çerkeslere özgü tarihi ve mitolojik isimler vermeyi tercih ettikleri görülmüştür

Anahtar Kelimeler: Çerkes, Kimlik, Uzunyayla, Kafkasya.

Abstract

Names and surnames are sometimes linked to their ethno-religious identity. Names have this same function also for the case of Caucasus. The exile of the Circassians to Ottoman land has affected the names they give their children. Until the dissolution of the Soviet Union, Circassians have adopted naming conventions customary to the Anatolian region, and together with the formation of the civil society organizations they have started to use names emphasizing their ethnic identity. Family names, referring to the person's lineage in Caucasus and Ottoman Empire, have functioned as surnames. However, with the 1934 surname law, Circassian populace acquired surnames given by the Republic of Turkey. This study, by means of field interviews conducted in Circassian villages of Pınarbaşı, Kayseri in 2017 and 2020, aims to analyse the names and family names. Data acquired in

* Bu makale, 115K357 numaralı "Kafkasya Kökenlilerin Hafıza Mekanları Üzerine Bir Araştırma" adlı Tübitak projesinin bir ürünüdür.

the field study through qualitative research and random sampling method has been analysed phenomenologically. This study means to highlight the link between ethnic identity and personal and family names. It has been observed that Circassians, in order to maintain the ethnic identity and memory, have given their children names peculiar to Circassian history and mythology.

Keywords: *Uzunyayla, Identity, Circassian, Caucasus.*

Giriş

Kimlik kişinin toplumda belirli bir rolün sahibi ve belirli bir grubun üyesi olduğunu tanımlayan anlam kümesidir (Burke&Stets, 2009, s. 3). Kültür, tarih, dil ve gelenek yani miras aldığımız şey olan kimlik kişileri diğerlerinden farklı kılar (Chambers, 2000, s. 44). Sadece geçmişin kaydı olmayan anlam yaratan metin işlevi gören hafızadan çıkan kimlikler sınırları ifade eder (Bender, 2001, s. 4). Kimsin? Kimlerdensin? sorusundan ortaya çıkmış kimlik kavramı Çerkes toplumunda sülale isimleriyle cevap bulmaktadır. Kişi ve sülale isimleri etnik kimlik için tarihsel hafızayla bağ kurmayı sağlama yoluyla hem Çerkes toplumu için ortak ataları hatırlatarak kimlik belirteci işlevi görmekte hem de toplumu aile mirası konusunda bilinçlendirmektedir (Smith, 1986, s. 78-79). Bu elbette hafıza kültürünün oluşarak nesiller arası aktarımı mümkün kılar. Böylelikle bir etnik grubun hayatta kalma mekanizması oluşturulur (Rodriguez&Fortier, 2007, s. 1, 10). Yani toplumsal kimlik hafıza oluşturarak bireysel kimliğin oluşumuna etki etmektedir.

Kimliğin gelişimi kişinin sosyal gruplara dahil olarak sürekli iletişim haliyle gerçekleşir. Burada kişilerin hafızalarına hatırlatma figürleri yerleşir (Assman, 2015, s.45). Etnik kimliğin sürekliliği ise sadece fiziksel unsurlara değil aynı zamanda tavırlar, duygular, algılayışlar ve semboller gibi şeylere bağlıdır. Bunlarla özdeşleşen her şey etnik grupları birbirlerine bağlar (Smith, 1986, s. 133-134). Kişi isimleri de bu minvalde verebileceğimiz örneklerdendir. Çocukların isimleri ya sahip oldukları anadili havuzundan ya da dünyaya geldikleri coğrafyada kullanılan isimlerden seçilmektedir (Altun, 2011, s. 193). İsimlerin etnik kimlikle bağlantısını düşündüğümüzde bebekler doğdukları anda aldıkları isimle bir grubun tarihini ve kökenini edinebilir. Grubun kültür geçmişi yeni doğana, milliyeti, dili, dini, değerler sistemi, yani doğum yerinin kendi coğrafyasından veya topoğrafyasından çıkan özelliklerin tamamı yeni bireyin ilk gününden itibaren yaşam biçimini şekillendirir. Grubun yeni üyesi sadece geçmişinin mirasına değil, aynı zamanda şimdinin tüm şekillendirme koşullarını da alır. Bu miraslarla gelen çocuk, ailesinin göreceli zenginliği veya yoksulluğu, ait olduğu daha büyük gruptaki göreceli konumu ve grubun çevresindeki diğer gruplara göre konumu aileye ve gruba etki eden tüm politik, sosyo-ekonomik koşullar, bu

koşulların içerdiği tüm etkiler bireyin kimliğinin şekillenmesini sağlar (Alexander, 2012, s. 32-33).

Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

115K357 nolu Tübitak projesi kapsamında 2017 yılının Haziran ve Temmuz aylarında Kayseri merkezde ve Pınarbaşı ilçesine bağlı köylerde tarafımızca alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemine göre yaptığımız alan çalışmamızda kaynak kişilere gelişigüzel örneklem modeline göre ulaşılmıştır. Çalışma esnasında 18-30, 30-60, 60+ olarak üç yaş grubuna ayırdığımız kadın ve erkek kaynak kişilere “Çocuklarınıza Çerkes ismi veriyor musunuz?”, “Çocuklarımızın isimlerini kim koydu?”, “Çocuklarınıza neden Çerkes isimleri verdiniz?”, “Eşinize nasıl hitap ediyorsunuz?” gibi sorular yöneltilmiştir. Kaynak kişilerin sorularımıza verdiği cevaplar üzerinden tanıklıklar değerlendirilerek kişi ve sülale isimlerinin Kafkasya kökenlilerin etnik kimliği üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Burada şunu belirtmek isteriz ki Uzunyayla Abaza ve Çerkes toplumuna ev sahipliği yapmaktadır. Ancak evlilikler nedeniyle Uzunyayla’da etnik sınırlar iç içe geçmiştir. Bu nedenle çalışmamızda Abaza kimliği, Çerkes toplumu içinde değerlendirilecektir.

Araştırma Yöntemi

Çalışmamızın evreni Uzunyayla Çerkesleri iken, örnekleme gelişigüzel örneklem modeline göre ulaştığımız kadın ve erkek kaynak kişilerdir. Alan çalışmamız esnasında tam evreni yansıtacağı düşüncesiyle gelişigüzel örneklem modeli kullanılmıştır. Gelişigüzel örneklem modelinde üç farklı yaş grubundaki kadın ve erkek kaynak kişilerle hem kent merkezinde hem de köylerde görüşme yapılmıştır.

Nitel araştırma yöntemi kişilerin olayları nasıl algıladıkları ve tanımladıkları üzerine odaklanmaktadır. Sosyal bilimlerde sıkça başvurulan nitel araştırma yöntemi yerinde çalışmaya fırsat vererek gözlem yapmaya imkân sağlamaktadır. Bu ise kişilerin anlatmak istemedikleri durumları tespit etmeyi sağlamaktadır. Biz de derinlemesine görüşme tekniği kullandığımız esnada günlük tutmayı tercih ettik. Ek olarak doküman incelemesi yaptık.

Veri Toplama ve Verilerin Analiz Süreci

Sosyal Araştırmalar Etik Kurulu Proje Onay Formu, alan çalışmamıza başlamadan önce İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Etik Kurulu’ndan alınmıştır. Söz konusu belge 26.03.2014 tarihinde 2014/3 numaralı toplantıda ele alınmış ve 01 sayılı kararla alınmıştır. Çalışmamızın verileri projemizin başvuru sürecinde Birleşik Kafkasya Dernekleri Federasyonu ve Kafkas Dernekleri Federasyonunca tarafımıza destek mektupları verilmiştir. Alan çalışmamızın başlamasıyla yukarıda adı geçen STK’ların Kayseri şubelerinin yanı sıra Kayseri’de ikâmet eden Çerkeslerin

vakit geçirdiği çay ocakları ziyaret edilerek ve alan çalışmamız esnasında kolaylaştırıcı bir rol üstlenen Rasim Tanbay aracılığıyla kaynak kişilere ulaşılmıştır. Bu kaynak kişiler görüşmeden önce proje hakkında bilgilendirilmiştir. Böylelikle araştırma etiği ilkelerinden biri olan bilinçli onay alınmıştır. Kişilerle yapılan görüşmeler ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır.

Çalışmamızda gözlem, görüşme ve doküman taraması gibi süreçleri kapsayan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Hem nitel araştırma yöntemine uygun olduğu hem de kaynak kişilerin olgulara tanıklıklarını rahat bir şekilde ifade etmelerine imkân sağladığı için açık uçlu soru tekniği kullanılmıştır.

Elde edilen ses kayıtlarının deşifresi yapıldıktan sonra tematik olarak tasnif edilmiştir. Alan çalışmamız esnasında tuttuğumuz günlükler ve yapılan doküman incelemesinden elde edilen veriler incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemiyle elde edilen verilerin değerlendirilmesi fenomenolojik analiz yöntemiyle ele alınmıştır. Edmund Hussell'in çalışmalarına dayanan fenomenoloji belirli bir kavrama bakış açılarını, algılarını, duygularını nasıl ifade ettiklerini anlamamızı sağlayan bir analiz yöntemidir (Tekindal ve Arsu, 2020, s. 156). Bu analiz yöntemiyle kaynak kişilerin duygu, düşünce ve deneyimlerini nasıl tanımladıkları ve bu tanımlamayla nasıl bir fenomenolojinin ortaya konulduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi kişilerin olayları nasıl algıladıkları ve tanımladıkları üzerine odaklanmaktadır. Bu nedenle kullandığımız araştırma yöntemine en uygun analiz yöntemi olduğunu düşündüğümüz fenomenolojik analiz yöntemi kullanılmıştır. Ancak bu yöntem belli bir gruba ait bakış açılarının ve sürecin vurgulanmasıyla açıklama yapmamızı sağlamaktadır.

Bulgular

Araştırmamızdaki kaynak kişilere ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Kaynak kişilere ilişkin veriler

<i>Yaş Grupları</i>	<i>1. Yaş Grubu (18-30)</i>	<i>2. Yaş Grubu (30-60)</i>	<i>3. Yaş Grubu (60+)</i>
<i>Kadın</i>	-	6	2
<i>Erkek</i>	4	8	7
<i>Toplam</i>	4	14	9

Tabloya göre farklı üç yaş grubundan toplam 27 kadın ve erkek kaynak kişiyle görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan kadın kaynak kişilerden 2'siyle (30-60) kent merkezinde; 6'sıyla (30-60 (4 kişi) ve 60+ (2 kişi)) köylerde görüşme yapılmıştır. Erkek kaynak kişilerden 12'siyle (18-30 (4 kişi), 30-60 (7 kişi) ve 60+ (1 kişi)) kent merkezinde; 7'siyle (30-60 (1 kişi) 60+ (6 kişi)) köylerde görüşme yapılmıştır.

Kent merkezinde ve köylerde görüşme yaptığımız görüşmelerde 2. ve 3. yaş grubuna mensup erkek kaynak kişiler çocuklarına kimliklerini hatırlamaları ve farkındalık olması için Çerkes isimleri verdiklerini; 2. ve 3. yaş grubuna mensup erkek kaynak kişilerin çocuklarına İslamiyetle bağlantılı isimler verdikleri; 2. ve 3. yaş grubuna mensup erkek ve kadın kaynak kişilerin çocuklarına hem Çerkes kimliği hem de İslamiyetle bağlantılı isimler verdikleri; 1. ve 2. yaş grubumuza mensup kadın ve erkek kaynak kişilerin evlendikleri takdirde çocuklarına Çerkes isimleri vermek istedikleri tespit edilmiştir. Günümüzde hem köyde hem kentte yaşayan 2. ve 3.yaş grubuna mensup kadın ve erkek kaynak kişilerin eşlerine isimleriyle hitap edemedikleri tespit edilmiştir.

Çocuklara Kafkasya'ya Özgü İsimler Verilmesi

160 yıl önce Kafkasya'dan Uzunyayla'ya iskân olan Çerkes toplumunun ilk gelen ve burada ilk doğan neslinin erkek isimlerinde Kafkasya'ya özgü Alhas, Batur, Kaysın, Misost gibi isimleri tercih ettiği ve isimlerin beç, bek, bi, haj, geri, mirza, gibi ekler taşıdığı; kadımlarınsa Goşehan, Goşenay gibi isimlere sahip oldukları ayrıca Ayşe, Emine ve Fatma gibi kadın isimlerinin Arapça müenneslik eki alarak Aışat, Aminat ve Fatimat şeklinde kullanıldığı tarafımıza verilen soyağaçlarında ve Uzunyayla alan çalışmamız esnasında görülmüştür. Örneğin üçüncü yaş grubumuza mensup kaynak kişiyle yapılan görüşmede kişi annesinin adının Goşhuj olduğunu söylemiştir (K. K.: 13).

Fotoğraf 1. Şenol Cengiz'in Kişisel Arşivinden

Bu durum zaman içinde değişmiş bir süre sonra Anadolu'ya özgü isimler kullanılmaya başlanmıştır. Ancak Çerkes toplumunun 1970'lerden sonra hızlanan STK'laşma süreciyle birlikte hem Kafkasya'yı hatırlatan hem de Türkçe olan Aytek, Aytekin, Doğan, Özdemir gibi isimler ya da Kafkasya'yı hatırlatan Şamil ismi kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum da son dönemde değişmiş kişiler çocuklarına Kafkasya'ya özgü isimler vermişlerdir. Elbette süreç 2000'li yıllardan sonra kitle iletişim araçlarının ve Kafkasya'ya geliş-gidişlerin artmasıyla mümkün olmuş, verilen isimler toplumun kimliklenmesini doğrudan etkilemiştir. Eriksen bu durumu ebeveynlerin unutmak için çaba harcadıkları şeyleri torunlarının canlandırmak için savaşmaktadır diyerek açıklamaktadır (Eriksen, 2004, s. 195).

Kişilerin izlenimleri, birikimleri, özlemleri, inançları, düşünceleri ad seçimini etkileyen faktörlerdir (Uca, 2004, s. 145). Basit bir adlandırma olarak göremeyeceğimiz kişi ve sülale isimleri etnik kimliği tahkim etmektedir. Bununla bağlantılı olarak alan çalışmamız esnasında kadın ve erkek kaynak kişilere çocuklarınıza neden Kafkasya'ya özgü isimler veriyorsunuz sorusu yöneltilmiştir. Hem ikinci hem de üçüncü yaş grubumuza mensup kişiler sorumuza şöyle yanıt vermiştir:

“Biz yavaş yavaş azalan, kültürünü yitiren bir toplumuz. İstiyorum ki kültürümüze ait değerler, bilgiler, isimler, yaşam şeklimizi belirginleştiren unsurlar yaşasın. Çocuklarım en azından isimlerimiz nerden geliyor diye sorsunlar? Ahmet değil Mehmet değil farklı isimler. Bu sorularla gerek okullarında gerek arkadaş gruplarında karşılaştılar zaten” (K. K.: 2).

“İki çocuğum var. İsimleri Şamil ile Yemiz. Kafkasya’ya özgü isimlerle en azından kökünün devam etmesi lazım isim olur, gelenek olur. Kültürünün devam etmesi açısından isimler önemli. Bir kültür devam ederse, bir kültüre başka kültürlerde saygı duyarsa o kültürler ayakta kalır” (K. K.: 25).

“Çocuklarıma Çerkes ismi koydum. Sebebi Çerkesliğini unutmasın diye. Çocuklarımm isimleri Darihan ve Nefin” (K. K.: 26).

Örneklerde görüldüğü gibi Çerkeslerin çocuklarına tarihi ve mitolojik isimler vermesi tarihsel hafıza ve otobiyografik hafızanın kimliğin inşasına katkısının bir göstergesidir (Halbwachs, 2017, s. 47). Toplumsal hafızanın aynı zamanda kimlik manasına geldiğini düşünürsek birer hatırlatma figürü olan kişi isimleri geçmişini yeniden üretmek için organize eder. Çünkü etnik gruplar bu hatırlatma figürleri sayesinde kimliklerinden emin olurlar (Assman, 2015, s. 48, 50, 61). Burada geçmişe duyulan özlem ve bağlılık etnik kimliğin ön plana çıkmasını sağlamıştır.

Alan çalışmamız esnasında evli olmayan kişilerle yapılan görüşmelerde çocuğunuz olsa Çerkeslere özgü isim koyar mısınız, sorumuza birinci yaş grubumuza mensup kaynak kişiler evet cevabını vermiştir (K. K.: 8; 19).

Küreselleşmenin etkisiyle kentsel mekânlarda farklı kültürlerin bir araya gelmesiyle farklı kimliklerin gündelik hayatta görünürlük kazanması mümkün olmaktadır. Bu süreçte yerelliklerin kent ortamında belirginliği artmaktadır (Aslanoğlu, 1998, s. 11-12). İsimler kimliğin tüm simgelerinin en basit, en gerçek ve en belirgin olanıdır. Bireysel isimler genellikle temel grup kimliğinin rozetleri olarak da düşünülür (Isaac, 1981, s. 46, 50). Çünkü etnik gruplar gizli olmayan işaretler ve sembollerle kimliklerini topluma sergilerler (Barth, 2001, s. 17). Çerkes toplumunun bunu yapma yollarından birisi de çocuklarına verdikleri isimler olmuştur. Bu ise geçmişle bağ kurma yoluyla kolektif kimliğin güçlenmesine hizmet etmektedir. Ötekiden farklılaşmayı ifade eden kolektif kimlik, aktörler yoluyla sürekli olarak kendini inşa eder (Melucci, 2014, s. 86).

Alan çalışmamız esnasında isimler konusunda en sık karşılaştığımız durum bir dönem kişilerin “J” ile başlayan isimleri yazdıramamış olmalarıdır.

“Adımı ninem koymuş ‘J’ ile yazdıramamışlar nüfusta. Janbek yazmadıkları için Can Berk yazdırmışlar” (K. K.: 5).

Son 30 yılda yoğunlaşan Kafkasya’ya özgü isim verme durumunda AB Uyum Yasalarının kabul edildiği sürece kadar ‘J’ ile başlayan Çerkes isimleri ‘C’ ile yazdırılabilmektedir. Uyum Yasaları sonucunda isimler aslına uygun bir şekilde yazdırılabilmektedir.

Fotoğraf 2. Didem Yılmaz’ın Kişisel Arşivinden-12.09.2018

Alan çalışmamız esnasında birinci yaş grubumuza dahil kişilerin isimlerini mahkeme yoluyla değiştirdiğine tanık olduk:

“Kızımın adı Sümeyye idi. Diğer kardeşlerinin adı Çerkes ismi olunca mahkemeye verdi, Janserey oldu” (K. K.: 12).

“Dijan’ın doğduktan sonra nüfusa gittim. Nüfus memuru ben bu ismi yazmam dedi, yazdıramadım. Pencereden bakarken otobüsün üstünde özlem yazılıydı. Özlem yazdırdım. Kendisi mahkemeye değiştirdi”. Kişisel bir husumetten kaynaklanan bu durumdan sonra kaynak kişi 1996 doğumlu diğer kızının adını Janserin olarak nüfusa yazdırdığını aktarmıştır (K. K.: 3).

Bu kişilerin ortak özelliği kimlik bilincine vardıkları yaşlarda mevcut isimlerine ek olarak bir Çerkes ismi eklemeleridir.

Bazı durumlardaysa nüfus memurlarının kişilere Kafkasya'ya özgü isimleri bizzat kendilerinin verdiklerine şahit olduk:

“Adımı nüfus memuru koymuş. Babam nüfusa gidiyor, nüfus memuru da Hacı Murat diye ismimi koyuyor. İsmimin anlamını toplumumuza mensup Erciyes Üniversitesi'nde görev yapan Prof. Dr. Sedat Özden'den öğrendim. Tolstoy'un Hacı Murat adında romanını okumamı istedi. O zaman adımın nereden geldiğini öğrendim” (K. K.: 10).

Görüldüğü gibi Çerkeslerin çocuklarına verdikleri isimler süreç içinde değişikliğe uğramıştır. Zaman içinde değişkenlik gösteren bu durum kişi isimlerinin devamlılığı etnik bekayı getiren ve etnisite duygusunu koruyan bir durumdur. Bu ise etnik kimliğin yeniden düzenlenmesini ve gelişmesini sağlamaktadır (Smith, 1986, s. 135).

Çocuklara İslamiyet ile Bağlantılı İsimler Verilmesi

Alan çalışmamız esnasında dini kimliği ön plana çıkmış kaynak kişilerle de görüşme yapılmıştır. Bu kişilerden birisi çocuklarına Müslüman olduğu için Abrek demektense Ahmet demeyi tercih edeceğini İslam'ın Çerkes kimliğinden önce geldiğini ifade etmiş ve çocuklarına Arapça isimler vermiştir (K. K.: 21). Bu durumu alan çalışmamız esnasında örneklendirdik:

“İki çocuğum var birinin adı Berat, diğerrinin adı Şevval. Oğlum Berat kandilinde doğdu, kızım Şevval ayında doğdu” (K. K.: 10). Kişi adları tesadüfi olarak seçilmez. Bazen zaman bazen de mekân bu seçime etki eder. Dini kimliği ön plana çıkan bu kişi Hicri takvimdeki ay isimlerini çocuklarına vermiştir.

Bazı kaynak kişilerse çocuklarına hem Çerkes ismi hem de Arapça isim vermeyi tercih etmişlerdir (K. K.: 6, 15).

“Çocuklarımm isimleri Ahmet Janberk ve Ömer Abrek” (K. K.: 12).

“Çocuklarımm isimleri Zeynep Neris ve Taha Nart” (K. K.: 4).

Etnik grubun bazı üyeleri çocuklarına Kafkasya'ya özgü isimler verirken, bazılarının dini kimliğinin ağır basması nedeniyle Arapça isimler vermektedirler. Çünkü aynı etnik gruba mensup kişilerin davranış kalıpları farklılık gösterebilir (Barth, 2001, s. 15). Bu örneklerde görüldüğü gibi aynı topluluğun üyeleri arasında dünya görüşü farklılıkları normaldir, hatta kaçınılmazdır. Bu noktada aynı coğrafyada yaşayan farklı etnik gruplar arasındaki ortak semboller tarafından oluşturulan bir yakınsama, etnik grubun üyeleriyle üye olmayanlar arasındaki sınırı oluşturabilir (Jenkins, 2008, s. 137).

Çocuklara Ebeveynlerin İsim Vereme Durumu

Çerkes toplumunda çocuğa isim verme görevi ebeveynlere değil çoğunlukla dede, dedenin kardeşine, nine, amca ve halaya aitti. Önceden

ismi hazırlayan kişi kimse “isim takma gömleği” alıyordu (Dumanış, 2004, s. 70; Sarebiy, 2016, s. 135-136). İsim vermeden diğer bir durumda doğum esnasında evde olan misafirin adının doğan çocuğa verilmesidir. İsmi takan misafir eğer bebek erkekse, bir buçuk iki yaşına geldiğinde bir at hediye eder, at bebeğin sayılırdı. Bebeğe isim takanın maddi imkânı varsa isim takma gömleği yerine o bebeğe sığır hediye ederdi, bu genellikle düve olurdu. O düve artık bebeğindi, mecbur kalınmadıktan sonra ona dokunulmazdı. Eğer bebek kızsaa at değerinde ziynet eşyası hediye ederdi. Elbette bu kişinin sosyo-ekonomik durumuyla doğrudan bağlantılıydı (Dumanış, 2004, s. 70; Interiano, 2017, s. 14; Çelebi, 2011, s. 622; Sarebiy, 2016, s. 135-136).

Alan çalışmamız esnasında bebeğe ebeveynlerin isim verememe durumunu teyit edici çok sayıda derleme yaptık:

“Üç kızım var. Adları Tuğba, Tuğçe ve Ayça. İsimlerini Çerkes ismi koymadım. Çünkü adettendir, çocukların isimlerini gelin koyamaz. Ben de Çerkes ismi olsun isterdim ama ben koymadım” (K. K.: 9).

“Bizde isim verme büyüklere aitti. Mesela kayınvalidem bebekten 20 gün mü 25 gün mü ne isimsiz yattı. Kayınvalidesi gelecek de isim takacak. O da Ayşegül takmış” (K. K.: 23).

Ancak bu durum günümüzde değişmeye başlamış, kaynak kişiler çocuklarına Çerkes ismi vermek için kendileri isim koymaktadır. Alan çalışmamız esnasında bu durumu tespit etme fırsatı yakaladık:

“İki oğlum var birinin ismi Kuban diğerinin ismi Yinal. Babamın bir amcası bekar öldü. Adı Osman idi. Benim amcam da gençti vurdular. Adı bekar Ali idi. Babam oğlum olduğunda ismi Ali Osman olsun, hem babamın amcası hem senin amcan ikisinin de ismini yaşatmış oluruz dedi. Dedim ki yok. Bizde öyle ataya yok demek kolay bir iş değil. 1989’da Kafkasya’daki ortasından Kuban Nehri’nin geçtiği köyümüz Kubina’ya gittim. Kızım olsaydı adını Kubina koyacaktım. Oğluma sorulduğunda bunu biliyor. Yinal da tarihi bir kişilik. Hiç değilse isimleriyle soyları yaşamış olur, bilirler” (K. K.: 16). Çerkes kültüründe bebek erkekse o ailenin, kabilenin hayatta olmayan büyüklerinden birinin ismi verilirdi (Sarebiy, 2016, s. 136). Kaynak kişiyle yaptığımız görüşmede bize anlattığı vefat etmiş büyüklerin isimlerinin yeni doğana verilme durumu gerçekleşmemiştir.

Çerkes geleneklerine göre bir bebek dünyaya geldiğinde ağaç dikilirdi (Sarebiy, 2016, s. 136). Alan çalışmamız esnasında bu durumun örneğine rastladık:

“Çocuk dünyaya geldiğinde dedesi bir ağaç dikiyordu” diyerek söz konusu geleneğin Uzunyayla’da bir süre devam ettiğini aktarmıştır (K. K.: 14).

Aile Bireylerinin Birbirlerine Hitap Şekilleri

Çerkes toplumunda bireylerin tüm hayatı habze adı verilen kurallar bütünü düzenlemektedir. Buna bağlı olarak kişiler ebeveynlerine anne ve baba diye hitap etmek yerine, başka bir isimle hitap etmişlerdir. Saygı olarak adlandırılan bu durumu alan çalışmamız sırasında kaynak kişilerden dinledik:

“Babaya baba diyemedik, amcaya baba dedik. Babaya paşa derdik. Baba demek ayıptı bizde. Çocuklar emmi derlerdi bazen babaya. Bir takma ad kullanırlardı” (K. K.: 1).

“Eşim isimi söylemez. Doğan der” (K. K.: 11).

Kaynak kişilerin anlattığı bu durum Uzunyayla hakkındaki bir hatıratda da mevcuttur. Hatıratı göre amca ve dayılara farklı isimlerle hitap edilmektedir. “Amcalarım, ki ben onlara amca diye hitap etmezdim; Nediabi, Dedaabi, Abicuik derdim. Kuzenlerimin hepsi anneme ana deri kendi annelerine de dode (Çerkesçe’de yenge demek) derlerdi” (Gergin, 2016, s. 15-17-86).

Bu durumun doğal bir sonucu olarak kişiler kimliklerinde yazan isimden farklı bir isme daha sahip olmuşlardır. Alan çalışmamız esnasında görüşme yaptığımız Musa Cangir isimli kişinin arkadaş çevresinde Hacı Cetger olarak tanındığına şahit olduk.

Çerkes toplumunda gelinler, gelin olarak gittikleri sülalelerde kendilerinden küçük bireylere şefkat ve övgü belirten isimler takmışlardır (Paşu, 2002, s. 47). Uzunyayla hakkındaki bir hatıratda bu duruma dair örneklendirme mevcuttur: “Yengemin bana uygun gördüğü isim “sineoh” (ışığım, gözümün nuru), Ergun’a uygun gördüğü isimse “nehune” (nurlu, ışıklı göz) idi” (Gergin, 2016, s. 176).

Çerkes toplumuna mensup kişiler eşlerine, eşinin olduğu veya olmadığı hiç bir yerde ismiyle hitap etmemiştir. Erkeklerin kadınlara en çok kullandığı hitap şekli “evdeki” olmuştur. Ayrıca erkekler eşlerine mensup oldukları sülale isimleriyle de hitap etmişlerdir. Kadınlara bir ortama girdiklerinde şu sülalenin kızı şu sülalenin gelini diyerek tanıtılmıştır (Gergin, 2016, s. 173). Kadınlarsa erkeklere genelde “yezir” (kendi) ve “hey” diye hitap etmişlerdir (K. K.: 13, 17, 18, 20, 22, 24; Alhas, 2005, s. 194).

“Annem babama “hey” diye seslenirdi. Babamın abisinin adı Kemal’di. Annem, ona özel bir isim takardı, Ordu Bey derdi ona da. Adının söylenmemesi saygıdır bizde” (K. K.: 27).

Her iki tarafın ortak kullandıkları hitap şekilleriyse “o” olmuştur. Bu durum Kafkasya’da da Rus askeri tarihçisi N. F. Dubrovin tarafından da kaydedilmiştir (2017: 116). Aynı durum Uzunyayla’da da geçerliliğini

korumaktadır. Günümüzde Uzunyayla'da eşler toplum içinde birbirlerine isimleriyle hitap etmemeye ve kadınlar gelin olarak gittikleri sülalelerin isimlerini söylememeye devam etmektedirler.

Yaşanılan her türlü toplumsal değişime ve yeni fikirlere rağmen kişiler yaşam tarzlarından kopmak istemezler. Daha önceki yaşam tarzlarının hafıza da biçimlenmiş şekliinden vazgeçmezler. Çerkes toplumunun yukarıda verdiğimiz örneklerde bu durumun göstergesidir (Smith, 1986, s. 224). Ancak Çerkes kültüründe çocukların ebeveynlerine anne ve baba şeklinde ya da kişinin eşine isimle hitap etmesi ayıp olarak kabul edilmiş, amca ve yengeye anne ve baba denmiştir. Ancak kentleşmeyle birlikte büyük aile yapısını kırılmasıyla bu durum günümüzde ortadan kalkmıştır.

Sülale İsimlerinin Soyadına Dönmesi veya Dönememesi

Çerkes toplumunda kişiler kimsin, kimlensin sorularıyla karşılaştıklarında sülale isimlerine söyleyerek kendilerini tanıtır. Bir rozet olarak kimliğin bir parçası işlevi gören sülale isimleri gelenek üzerine düşünmeyi sağlar ve ortak kimlik oluşturma öğelerinden birisi olmuştur (Krogseth, 2012, s. 164).

Soyadı kanunu çok etnili ve çok dinli bir imparatorluğun mirasçısı ulus devletin inşasındaki adımlardan birisi olmuştur (Aslan, 2006, s. 155). Kafkasya'da soy ismi yerine geçen sülale isimleri, Çerkes toplumunun Uzunyayla'ya iskândan Soyadı kanununun kabul edildiği 21 Haziran 1934 tarihine kadar kullanılmıştır. Bu durum Kırkpınar köyünde meskûn Sasık sülalesine ait çeşmenin kitabesinde karşımıza çıkmıştır. Kitabede çeşmenin Sasıkzade merhum Kaymakam Hacı Hasan Lütfü Bey için yaptırıldığı yazmaktadır. Ancak görüldüğü gibi Soyadı kanunuyla sülale adları yerine Polat soyadını almışlardır (Özbek&Arslan, 2008, s. 1112). Yani kişiler soyadı kanunundan önce sülale isimlerine zade kelimesinin eklenmesiyle kayıtlara geçmiştir.

Fotoğraf 3. Abidin İnci'nin Kişisel Arşivinden-31.05.2021

Günümüzde de kişiler toplumlarında sülale isimleriyle tanınmaya ve kendilerini tanıtmaya devam etmektedir. Soyadı kanunuyla birlikte Uzunyayla Çerkesleri de soyadı almışlardır. Bu noktada belirtilmesi gereken durum sülalelerin sahip oldukları sülale isimlerini soy isim olarak alamamalarıdır. Bu durumun şüphesiz çeşitli nedenleri vardır. Türkiye'de dünyaya gelen birinci ve ikinci neslin Türkçe bilmemesi devlet dairesinde yapılan bu işlem esnasında kişilerin kendilerini anlatamamalarıyla sonuçlanmıştır. Bu durumda Türkçe bilen bir ferde ya da tanıdığa sahip olmak bazı sülalelerin sülale isimlerini soyadı olarak alabilmelerini sağlamıştır. Alan çalışmamız esnasında bu durumu örneklendirdik:

“Büyük amcamız Sefer amca okumuş birisiydi. Soyadı kanunu çıkıp memurlar köye geldiklerinde amcamızın yönlendirmesiyle Şaogur sülale adımızı Soyuğur şeklinde soyadı olarak alabilmişiz” (K. K.: 2). Alan çalışmamız esnasında benzer örneklerle çok sayıda teyit edici derleme yaptık.

Örneğin Aslan, Beslen, Duman, Tokmak, Yağan sülaleleri gibi Türkçeye yakın sülale isimlerine sahip olanlar sülale isimlerini soy isimleri olarak alabilmişlerdir (K. K.: 7). Altudoko-Altıok; Bekaldı-Baykaldı; Bolet-Polat; Dumanış-Domanış; Kenet-Genel; Kureşın-Kurşun; Negor-Güngör; Tambiy-Tambay; Veril-Varol; Loo-Loğlaroğlu; Şık-Şıklaröğlü örneklerindeyse sülale isimlerini Türkçeye dönmüş şekilde ya da oğlu ekiyle

alabilmişlerdir. Bazen sülaleden ilk gelen kişinin adı sülaleye soy isim olarak verilmiştir: Janbolet-Canbulat. Nehuş-Şafak; Şinaho-Kuzucu; Tuğuj-Özkurt, örneklerindeyse Çerkesçe sülale isimlerinin Türkçe karşılıkları soyadı olarak alınmıştır. Bazılarıysa sülale isimlerini değil, büyüklerinin mesleklerini Türkçe soy isim olarak almışlardır. Örneğin Adaje sülalesi atıcılıkla ilgilendiği için Atçı; Bjihatlı sülalesi eyer yaptığı için Eğerci olarak soy isim almışlardır.

Bu noktada Kafkasya ile bağ kurmayı sağlayan sülale isimleri Çerkes toplumu için tarihsel kimlikleri açıklamaya yardımcı olmaktadır (Smith, 1986, s. 264). Ortak geçmişe dayanan etnisite kavramındaki akrabalık ve hafıza kişileri Kafkasya'ya bağlama yoluyla hem bireysel hem de toplumsal belleğin yâd edilmesini sağlayan sülale isimleri birer hatırlatma figürleridir (Smith, 1986, s. 55-60). Sülale isimleri özellikle Çerkes toplumu gibi anadillerinde yazılı tarihe sahip olmayan toplumlar için toplumsal hafızayı korumayı sağlamaktadır.

Sonuç

Alan çalışmamız esnasında görüşme yaptığımız kaynak kişiler önceleri dillerini ve gelenekleri kaybedeceklerini hiç düşünmediklerini bu nedenle çocuklarına Kafkasya'ya özgü isim vermediklerini ancak özellikle son 30 yılda yaşanan kayıplarla bu durumun değiştiğini, bu nedenle çocuklarına Kafkasya'ya dair isimler verdiklerini aktarmışlardır. Kaynak kişiler çocuklarına Kafkasya'ya özgü isim vermelerini dillerini bilmeyen, geleneklerini tam olarak öğrenemeyen çocuklarının kimliklerini yitirme endişesi olarak açıklamışlardır. Alan çalışmamız esnasında pek çok kaynak kişinin bugün çocuklarının ya da torunlarının Kafkasya'ya özgü isimlere sahip olduğu tarafımızca görülmüştür. Görüşme yaptığımız kaynak kişiler "J" ile başlayan isimleri uzun bir süre "C" ile yazdırmak zorunda kaldıklarını sitemle, günümüzdeyse aslına uygun bir şekilde yazdırabilmelerini memnuniyetle ifade etmişlerdir. Bu durum etnik grubun aidiyet ve kolektif kimlik kazanmasına hizmet etmiştir.

Farklı etkenler sonucu şekillenen kimliğin etkisiyle müteedeyin kesime mensup kaynak kişilerin bir kısmı çocuklarına sadece Arapça isimler verirken bir kısmı da hem Arapça hem de etnik kimliklerine vurgu yapacak isimler vermişlerdir. Kişiler çocuklarına hafızayı canlı tutacak, anlam yükledikleri tarihi ve mitolojik isimler vermeyi tercih etmişlerdir. Burada belirtmemiz gereken bir nokta da Çerkes toplumu dışından evlilik yapanların çocuklarına Çerkes isimleri vermedikleridir. Ancak 1970'lerden itibaren kentlere yaşanan iç göç nedeniyle kültürün habitatında yaşanmadığı, ciddi erozyona uğradığı, kültüre dair isim vererek kimliğin korunmasının bir dereceye kadar mümkün olacağı da bir gerçektir.

Çerkes toplumuna mensup kişiler Kafkasya’da soyadı manasında kullanılan sülale isimlerini soyadı kanunuyla birlikte almak isteseler de kaynak kişilerin bize aktardığı deneyimleri büyük ölçüde başarılı olamadıklarını göstermiştir. Soyadı kanunun çıktığı tarihler köylerden kente göçün yaşanmadığı ve köylerde okulların açılmadığı bir zamandır. Yani Çerkes toplumunun kamusal alanla karşılaşmadığı yani Türkçe bilen kişi sayısının çok az olduğu bir dönemdir. Soyadı alındığı esnada Türkçe bilinmemesi nedeniyle yetkililerle diyalog kurulamaması sülale isimlerinin birebir ya da benzer şekilde soyadı olarak alınmamasına neden olmuştur. Bu nedenle alan çalışmamız esnasındaki sülale isimleri hakkındaki gözlemimize göre Soyadı kanunuyla birlikte aynı sülaleye mensup kişiler farklı soyadları almışlardır. Özellikle farklı zamanlarda Osmanlı topraklarına gelen ve farklı şehirlerde meskûn aynı sülaleye mensup kişilerin farklı soyadları almaları nesiller arasında kopukluğu yol açmıştır. Kişilerse günümüzde sülale isimlerini özellikle sosyal medya platformlarında bir kimlik belirteci olarak kullanmaktadırlar.

KAYNAKLAR

- Alexander, J. C. (2012). *Trauma A Social Theory*. Cambridge: Polity Press.
- Alhas, A. İ. (2005). *Türkçe/Adigece Sözlük*. Ankara: Kafdav İktisadi İşletmesi Yayınları.
- Altun, H. O. (2011). “1975-2009 Yılları Arasında Bitlis’te Çocuklara Verilen Adlar”. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 45, s. 193-218.
- Aslan, D. A. (2006). “Modern Türkiye’nin Ulusal Kimliğin İnşasında Soyadı Kanunu’nun Rolü”. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Bahar, s. 155-172.
- Aslanoğlu, R. (1998). *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*. Bursa: Asa Kitabevi.
- Assman, J. (2015). *Kültürel Bellek*. Çev. Ayşe Tekin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Barth, F. (2001). *Giriş. Etnik Gruplar ve Sınırları*. Der. Fredrik Barth, Çev. Ayhan Kaya-Seda Gürkan, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Bender, B. (2001). *Introduction. Contested Landscapes: Movement, Exile and Place*, Ed. Barbara Bender and Margot Winer, Oxford-New York: Berg.
- Burke, P. J., & Stets, J. E. (2009). *Identity Theory*. New York: Oxford University Press.
- Çelebi, E. (2011). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: Eğri-Hatvan-Yanık-Viyana-Çanad-Eflak-Boğdan-Bükreş-Ukrayna-Kırım-Bahçesaray-Çerkezistan Dağıstan-Ejderhan-Kalmu kistan-Saray-Moskova*. Haz. Yücel Dağlı, Seyit Ali Kahraman, 7.Kitap, 2.Cilt, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Chambers, I. (2000). *Göç, Kültür, Kimlik*. Çev. İsmail Türkmen&Mehmet Beşikçi, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Dubrovın, N. F. (2017). Çerkesler. Çev. Habibe Eren&Varol Tümer, Ankara: Kafdav Yayıncılık.
- Dumanış, A. (2004). Çerkes Kültürü Üzerine Etüd. Kayseri: Kayseri Kafkas Demeđi.
- Eriksen, T. H. (2004). Etnisite ve Milliyetçilik. Çev. Ekin Uşaklı, İstanbul: Avesta Yayınları.
- Gergin, E. (2016). Haçeş Hikâyeleri. Kıvılcım Yayınları: İstanbul, 2016.
- Halbwachs, M. (2017). Kolektif Hafıza. Çev. Banu Barış, Ankara: Heretik Yayınları.
- Interiano, G. (2017). Çerkesya Seyahatnamesi. Çev. Gamze Gül Özfırat, Susurluk: Kafkasya Yayınları.
- Isaac, R. (1981). Basic Group Identity: The Idols of the Tribe. Ethnicity: Theory and Experience, Ed. Nathan Glazer and Daniel Patrick Moynihan, Cambridge, Massachusetts, and London: Harvard University Press.
- Jenkins, R. (2008). Social Identity. London and New York: Routledge.
- Krogseth, O. (2012). "Names and Collective Identity". *Names and Identities, Oslo Studies in Language*, Ed. B. Helleland, C. E. Ore and S. Wikstrom, Vol 4, No 2, 161-166.
- Melucci, A. (2014). Süreç Olarak Kolektif Kimlik. Kimlik Politikaları Özdeşlik, Tanınma ve Farklılık, Çev. Ömer Mollaer, Ed. Fırat Mollaer, Ankara: Doğubatu Yayınları.
- Özbek, Y., &Arslan, C. (2008). Kültür Varlıkları Envanteri. Cilt III, Kayseri: Aydođdu Ofset Matbaacılık.
- Papşu, M. (2002). Çerkes Adları Sözlüğü. İstanbul: Chiviyazıları Yayımevi.
- Rodriguez, J.&Fortier, T. (2007). Culturel Memory Resistance, Faith and Identity, Austin: University of Texas Press.
- Sarebiy, M. (2016). Çerkesler ve Gelenekleri. Çev. Yemuz Beyazıt, İstanbul: Kalkan Matbaacılık.
- Smith, A. D. (1986). Ulusların Etnik Kökeni. Çev. Sonay Bayramođlu-Hülya Kendir, Ankara: Dost Kitabevi.
- Tekindal, M., ve Arsu, Ş. U., (2020). "Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Fenomenolojik Yaklaşımın Kapsamı ve Sürecine Yönelik Bir Derleme". *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 20 (1), s. 153-182.
- Uca, A. (2004). "Türk Toplumunda Ad Verme Geleneđi". *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 23, s. 145-150.

KAYNAK KİŞİLER

- K. K. 1: Adem Şıklaroğlu, Yaş: 66, Kabardey, Aşağıborandere Köyü, 15.07.2017.
- K. K. 2: Adnan Soyuğur, Yaş: 51, Hatukoy, Söğütlü Köyü, 28.06.2017-28.05.2021.
- K. K. 3: Avni Özkurt, Yaş: 63, Abzeh, Devederesi Köyü, 24.06.2017.
- K. K. 4: Bilge Sönmez, Yaş: 41, Kabardey, Yağlıpınar Köyü, 12.07.2017.
- K. K. 5: Can Berk Güsar, Yaş: 33, Hatukoy, Beserek, 24.11.2020.
- K. K. 6: Canset Demir, Yaş: 42, Kabardey, Karahalka Köyü, 15.07.2017.

- K. K. 7: Deniz Yağan, Yaş: 54, Abaza, Kazancık Köyü, 15.07.2017.
K. K. 8: Ebru Demirkan, Yaş: 38, Kabardey, Kırkpınar Köyü, 28.06.2017.
K. K. 9: Günay Kurşun, Yaş: 57, Kabardey, Kırkpınar Köyü, 12.07.2017.
K. K. 10: Hacı Murat Polat, Yaş: 38, Kabardey, Yukarıbeyçayır Köyü, 08.07.2017.
K. K. 11: Hayri Karaçay, Yaş: 72, Kabardey, Şerefiye Köyü, 04.07.2017.
K. K. 12: Hikmet Baykaldı, Yaş: 50, Kabardey, Karaboğaz Köyü, 18.07.2017.
K. K. 13: Huluser Atıcı, Yaş: 72, Kabardey, Kırkgeçit Köyü, 14.07.2017.
K. K. 14: İkrami Şimşek, Yaş: 73, Kabardey, Karaboğaz Köyü, 01.07.2017.
K. K. 15: Mercan Ünal, Yaş: 69, Kabardey, Aşağıkaragöz Köyü, 29.06.2017.
K. K. 16: Musa Cetger, Yaş: 57, Abaza, Kazancık Köyü, 05.07.2017.
K. K. 17: Musa Taştan, Yaş: 20, Hatukoy, Malak Köyü, 02.07.2017.
K. K. 18: Mustafa Özdemir, Yaş: 68, Kabardey, Büyükgümüşgün Köyü, 04.07.2017
K. K. 19: Ozan Gök, Yaş: 23, Kabardey, Örenşehir Köyü, 08.07.2017.
K. K. 20: Ömer Önal, Yaş: 19, Kabardey, Büyükgümüşgün Köyü, 03.07.2017.
K. K. 21: Şahin Peçenek, Yaş: 65, Kabardey, Aşağıkaragöz Köyü, 29.06.2017.
K. K. 22: Turgut Taştan, Yaş: 45, Hatukoy, Malak Köyü, 01.07.2017.
K. K. 23: Türkan Kutay, Yaş: 56, Kabardey, Yağlıpınar Köyü, 06.07.2017.
K. K. 24: Yasin Akkaya, Yaş: 24, Hatukoy, Tersakan Köyü, 02.07.2017.
K. K. 25: Yaşar Yılmaz, Yaş: 66, Abzeh, Panlı Köyü, 26.06.2017.
K. K. 26: Yılmaz Bedir, Yaş: 50, Abzeh, Kuşçular Köyü, 01.07.2017.
K. K. 27: Zuhul Koşer, Yaş: 60, Kabardey, Sacayağı Köyü, 15.07.2017.